

Startsida

Lagar och regler

Brott och statistik

Utsatt för brott

Ordlistan

Lärare

Filmer

VårStad

Ungas rättigheter

Rättsväsendet

Rättegång

Straff

Unga i fängelse

Föräldrar i fängelse

Straff

En person som döms för ett brott får också ett straff, eller en påföljd som det också kallas. Det finns flera olika sorters straff. Vilket straff man döms till beror främst på vilken typ av brott man begått, på hur gammal man är och om man dömts för brott tidigare.

Påföljder (straff)

Det är först när man har fyllt 15 år som man kan åtalas och dömas i domstol. Man ska alltså ha begått brottet efter att man fyllt 15 år.

En person som är under 15 år överlämnas till socialtjänsten. Men polisen kan fortfarande utreda händelsen och sedan lämna ärendet vidare.

Om man är under 15 år kan man bli skadeståndsskyldig för brottsliga handlingar, även om man inte kan åtalas och dömas.

Åtalsunderlåtelse

Åklagaren kan i vissa fall besluta att inte väcka åtal trots att den misstänkte bedöms vara skyldig till brottet. Det kallas för åtalsunderlåtelse. Anledningen är ofta att brottet är lindrigt och att personen är ung eller i stället åtalas för ett annat grövre brott.

Böter

Böter bestäms i pengar, till exempel böter 800 kr, eller som dagsböter. Vid dagsböter anges två tal, till exempel 40 dagsböter à 50 kr (det vill säga 2 000 kr). Det första talet visar hur allvarigt domstolen bedömt brottet och det senare talet bestäms beroende på den tilltalades ekonomi.

Strafföreläggande

Strafföreläggande utfärdas av åklagare, i de flesta fall i form av böter. Från och med år 1997 kan även villkorlig dom enskilt eller i kombination med böter utfärdas. Om det finns förutsättningar för det bör åklagaren utfärda strafföreläggande för den misstänkte i stället för att väcka åtal (SFS 1970:60). Strafföreläggande kan utfärdas för brott där böter ingår i straffskalan. För att ett strafföreläggande ska vinna laga kraft, måste det godkännas av den misstänkte.

Ungdomsvård

Ungdomsvård är avsedd för ungdomar, främst sådana som är 15-17 år (men ända upp till 21 år), som har ett särskilt behov av stöd och hjälp från socialtjänsten. Det kan till exempel vara att man får en kontaktperson eller att man får gå ett särskilt program för att lära sig mer om vilka konsekvenser brottslighet har. Det kan också innebära att man måste gå och prata med någon för att ändra sitt beteende eller att man placeras i ett familjehem. Om någon begått brott före 18 års ålder kan han eller hon även dömas till slutna ungdomsvård under viss tid. Då placeras man på ett ungdomshem. Det är en påföljd som ersätter fängelse för de yngre lagöverträdarna. Det finns sex slutna anstalter inom Statens institutionsstyrelse (SIS).

Ungdomstjänst

Det är vanligast att ungdomar mellan 15-18 år döms till ungdomstjänst (även om ungdomar upp till 21 år kan dömas till det). Ungdomstjänst är oavlönat arbete inom socialtjänstens regi, till exempel städning och trädgårdsarbete. Ungdomstjänst infördes bland annat för att minska återfallen i brott. Annars är det vanligt att föräldrama betalar böterna och den unge inte får ta konsekvenserna av sitt handlande.

Villkorlig dom

Den som döms till villkorlig dom (i stället för fängelse) har en prövotid på två år. Under prövotiden ska den dömde vara skötsam och försörja sig efter förmåga. Den villkorliga domen kan förenas med dagsböter och/eller med en skyldighet att utföra oavlönat arbete under viss tid (samhällstjänst). Villkorlig dom är i stället för

Ann Näfver, socialtjänsten i Tyresö, svarar på frågor om påföljden ungdomstjänst.

[Läs intervjun som text](#)

[Se fler filmer](#)

Polisen griper Johan efter ett slagsmål på en fest. Vad händer sedan? [Testa dina kunskaper om rättsväsendet.](#)

fängelse om man till exempel inte är straffad tidigare och brottsligheten inte är så allvarlig.

Skyddstillsyn

För den som dömts till skyddstillsyn löper en provotid på tre år. Under provotiden ska den dömda vara skötsam och försörja sig efter förmåga. Samtidigt med domen utser domstolen en övervakare som ska hjälpa och stödja den dömda.

Fängelse

Ett fängelsestraff kan variera från 14 dagar till livstid. Den som dömts till livstid kan tidigast efter tio år få straffet omvandlat till ett tidsbestämt straff. Det sker i en domstolsprocess vid Örebro tingsrätt.

Cirka 13 000 personer döms till fängelse varje år, varav 3 000 av dem verkställer straffet genom att ha fotboja. Ungefär var fjärde fängelsedömd är dömd för narkotikabrott. Nästan lika många är dömda för våldsbrott. De som är dömda för mord eller dråp utgör bara några procent. 93 procent av alla intagna är män, och fler än hälften har suttit i fängelse någon gång tidigare. Ungefär 300 som sitter i fängelse är kvinnor.

I mars 2014 var det 144 intagna på svenska fängelser som avtjänade livstidsstraff, varav 5 var kvinnor. Alla avtjänar straff för mord (inklusive medhjälp, försök och anstiftan till mord). Livstids fängelse kan man i Sverige endast dömas till om man begått brottet efter att man fyllt 21 år. De brott för vilka man kan få livstids fängelse är bland annat människorov (kidnappning), mord, mordbrand och landsförräderi.

Ungdomar

Den lilla grupp ungdomar som döms till fängelse har uteslutande begått grova våldsbrott, rån eller svårt allmänfarliga brott. Oftast handlar det om ungdomar som fyllt 18 år och lagförts flera gånger tidigare.

Ungdomar som inte hamnar i fängelse för grova brott döms i stället till sluten ungdomsvård.

Fotboja

Intensivövervakning med elektronisk kontroll (fotboja) är ett alternativt sätt att avtjäna fängelsestraff. Den som döms till fängelse i högst sex månader kan ansöka om fotboja.

Den dömda övervakas dygnet runt med hjälp av en sändare (fotboja) som sätts runt foten.

Den dömda avtjänar hela eller delar av straffet i hemmet och får bara vistas utanför bostaden på särskilt angivna tider och för vissa bestämda ändamål, som till exempel arbete. Kontrollen av att det verkligen sker utförs av frivården. Om den som har fotboja inte sköter sig får han eller hon sitta i fängelse i stället.

Samhällstjänst

Oavlönat arbete.

Polisens register

Om man blir dömd för ett brott hamnar man i polisens belastningsregister. När man finns i belastningsregistret kan det bli svårare att få vissa jobb, att få körkort och att studera utomlands. Hur länge ett brott finns kvar i registret beror på vilket straff man får (påföljden) och hur gammal man var när brottet begicks.

Så länge finns uppgifterna kvar:

- **Tre år:** vid åtalsunderlåtelse
- **Fem år:** vid böter (penningböter, dagsböter) tillträdesförbud, villkorlig dom, skyddstillsyn, ungdomstjänst eller ungdomsvård inom socialtjänsten med mera.
- **Tio år:** vid sluten ungdomsvård

Detta gäller för personer som var under 18 år när brottet begicks och man räknar från tiden för dom eller beslut. För personer som var över 18 år när brottet begicks gäller andra tidsgränser.

Källa: Polisen

Frågor och svar

Hur många fortsätter att begå brott efter avtjänat straff?

Är antalet fångar i svenska fängelser fler med utländsk bakgrund?

Hur betalar jag ett skadestånd?

Hur fungerar det om flera personer ska betala skadestånd?

Vem sitter i fängelse?

Brottsrummet.se är en satsning av Brottsförebyggande rådet (Brå), www.bra.se